Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

Sivistysvaliokunnalle

Asia: Suomen Kansanopistoyhdistyksen lausunto asiassa HE 112/2024 hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry kiittää mahdollisuudesta lausua.

Osana julkisen talouden suunnitelmaa hallitus linjasi valtiontalouteen tehtävistä sopeutustoimista. Lisäksi talousarviokäsittelyn yhteydessä tätä täydennettiin. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 120 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 lukien siten, että se kohdentuu aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Jotta säästö saataisiin kohdennettua hallituksen linjauksen mukaisesti, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettaisiin tämän esityksen myötä siten, että varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta päätettäessä opiskelijavuosien määrä saisi alittaa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän. Kuntien rahoitusosuutta koskevia säädöksiä ammatillisessa koulutuksessa muutettaisiin, jotta hallituksen päättämä 120 miljoonan euron vähennys saataisiin valtion lisäksi koskemaan myös kuntasektoria.

Suomen Kansanopistoyhdistys pitää erittäin valitettavana ammatilliseen koulutukseen kohdentuvaa rahoituksen vähentämistä. Rahoitusta vähennetään samanaikaisesti, kun toisen asteen koulutukseen ja sen rahoitusjärjestelmään suunnitellaan merkittäviä muutoksia. Yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät kykene arvioimaan niiden kokonaisvaikutuksia tulevaan rahoitukseensa.

Rahoituksen vähentäminen kohdennettaisiin esityksen mukaan erityisesti aikuisten jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Ehdotettu muutos tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennyksestä kohdistuu niille koulutusaloille, joilla on aikuisopiskelijoita. Esityksen mukaan koulutustarjonta aikuisopiskelijoille heikentyy. Esityksen mukaisesti ehdotetulla muutoksella on vaikutuksia erityisesti niihin koulutuksen järjestäjiin, joiden koulutustoiminta painottuu aikuisiin, jo tutkinnon suorittaneisiin henkilöihin. Rahoituksen vähentyminen voi johtaa näiden koulutuksen järjestäjien taloudellisten toimintaedellytysten heikkenemiseen tavalla, joka voi vaikuttaa koulutustarjonnan laajuuteen.

Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 c §:ää (Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen) muutettaisiin siten, että päätettäessä varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta opiskelijavuosien määrä saa alittaa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän.

Esityksen mukaan varainhoitovuonna 2025 leikkaus toteutetaan vähentämällä suoritepäätöksellä päätettäviä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia. Esityksessä todetaan, että arviolta noin 50 koulutuksen järjestäjällä leikkauksen kohdentamisessa tulisi vastaan järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä.

Kansanopistoyhdistys on erittäin huolissaan useista samanaikaisista aikuisten opiskelumahdollisuuksia koskevista heikennyksistä. Yhdistys ymmärtää, että korkeakoulututkinnon suorittaneita ei ohjata suorittamaan ammatillisia tutkintoja. Esityksessä aiemmaksi tutkinnoksi laskettaisiin kuitenkin myös ammatillinen perustutkinto. Kansanopistoyhdistys katsoo, että esitys heikentää aikuisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan työelämässä, sillä koulutuksen järjestäjien rahoituksen vähentäminen johtaa tarjonnan supistumiseen ja vaarantaa niiden toimintaedellytykset. Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa alaa ei tulisi heikentää, sillä työnmurros ja työurien pidentäminen edellyttävät uudelleen kouluttautumista ja joustavaa siirtymistä alalta toiselle.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että leikkauksen kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Kansanopistot ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä pienehköjä, mutta niiden koulutustarjonta turvaa eri alueilla koulutuspalvelujen saavutettavuutta ja lisää alueiden elinvoimaisuutta. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia. Kansanopistoyhdistys katsoo, että säästöjä kohdennettaessa järjestämisluvan mukaisia vähimmäismääriä ei tule alittaa sellaisilla järjestäjillä, joiden koulutus on vetovoimaista, joilla toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ylittää järjestämisluvan vähimmäismäärän ja jotka kouluttavat työvoimapula-aloille.

Kansanopistoyhdistys vaatii, että leikkaukset eivät saa vaarantaa työvoimapulasta kärsivien alojen koulutuksen järjestämistä. Tällainen ala on esimerkiksi kasvatus- ja ohjausala, jossa tarvitaan osaavia ja päteviä työntekijöitä. Kansanopistoyhdistys esittää, että rahoituksen vähentämisessä huomioidaan alakohtaisuus. Leikkauksia ei saisi kohdentaa aloille, joissa on työvoimapulaa. Rahoituksen vähentäminen tulisi kohdentaa aloille, joissa ei ole työvoimatarvetta.

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että kun henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa laaditaan oppivelvolliselle opiskelijalle, ei koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuutta tunnistaa ja tunnustaa oppivelvollisen aiemmin hankittua osaamista kuin siltä osin, kuin oppivelvollinen on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita sekä lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjällä ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia tutkinto tai koulutuskohtaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa. Lukiolakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuosisuunnitelma luovuttaisiin. Lisäksi luovuttaisiin koulutuksen järjestäjän velvoitteesta määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että toisen asteen koulutusta koskevaa säätelyä kevennetään, jotta koulutuksen järjestäjille syntyisi joustavammat mahdollisuudet toimia opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Kansanopistoyhdistys kuitenkin katsoo, että tässä esitetyillä muutoksilla on hyvin vähäiset vaikutukset käytännön toimintaan ja niiden merkitys koulutuksen järjestämisen kustannuksissa on hyvin pieni.

Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry:n puolesta,

Helsingissä 10.10.2024

Helena Ahonen	Tytti Pantsar
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja